Sven Linderot

Partiet 15 år

1932

[Denna korta historik skrev under Kominterns s k tredje period, då socialdemokratin (”socialfascismen”) sågs som huvudfienden. Men här det de kommunistpartimedlemmarna som lämnat partiet som Linderot främst riktar elden mot. För en annan Linderot-text från samma period, se Komintern visar vägen (1934).]

I.

Tjugotusen medlemmar i partiet, partiorganisationer på femhundra platser, ett tiotal riksdagsmän, ett ungdomsförbund som räknade omkring tjugotusen, partipress i femtiotusen exemplar (med Stormklockan), och rätt starka försänkningar i fackorganisationerna — det var vad det nya, revolutionära partiet för sedan kunde teckna, det var utgångsläget för Socialdemokratiska vänsterpartiet, då det grundades år 1917. Den revisionistiska socialdemokratin i Andra internationalen hade under världskrigets år fullbordat loppet, splittringen var ofrånkomlig. Också i Sverige. Och entusiasmen var stor bland de revolutionära oppositionsgrupperna, främst det kraftiga ungdomsförbundet, vilka organiserade det nya partiet såsom proletariatets avantgarde i kampen mot den svenska bourgeoisin och dess brantingska arbetarparti.

De revolutionära arbetarna i Sverige har nu i 15 år kämpat för sitt parti, med sitt parti, för den svenska revolutionens sak, för världsrevolutionen. Utvecklingen har tagit jättesteg. Av löslig Zimmerwald har skapats järnhård Komintern. Av den ”bolsjevikiska grupp”, okänd och oförstådd, som genom någon emigrant hälsade kongressen i maj 1917, har skapats Sovjetunionens kommunistiska parti, världsrevolutionens starkaste massskapelse. Det gamla Ryssland har blivit Sovjetunionen, femårsplanens socialistiska land. Vänsterpartiet har blivit Sveriges kommunistiska parti, sektion av Kommunistiska internationalen, och kapitalismen är i dag sönderfrätt av 50 miljoner arbetslösas svält, av krig och Kreuger och allsköns ruttenhet.

Var står då vårt parti i dag, hur långt har vi kommit under dessa 15 års utveckling? Vi började med 20.000 medlemmar i dag noterar vi, med stor tillfredsställelse, 15.000! Vårt ungdomsförbund är ungefär en tredjedel av den tidens, pressen har hälften så många läsare som då, i de mäktiga fackliga organisationerna har vi ganska litet att säga till om, och i riksdagen har vi inte en enda man. Men socialdemokratin har gjort väldiga framsteg. Hundratusentals nya medlemmar i socialdemokratiska organisationer, bortåt en halv miljon nya väljare i parlamentsvalen; det är illustrationer till våra motståndares ökade inflytande, vilket därtill får sin speciella relief i tillvaron av ett relativt starkt ”nationalkommunistiskt” parti, opererande på socialfascismens ”vänster”-flygel, ett parti som de senaste åren kunnat utveckla sin antikommunistiska propaganda- och organisationsverksamhet huvudsakligen tack vare betydande tillskott av penningmedel från storfinansiella kretsar, bland annat från den nu avdöde Ivar Kreuger.

Sådan är situationen, styrkeförhållandet mellan oss och våra närmaste motståndare, då vårt kommunistiska parti firar 15-årsjubileum. Vad lär vi därav? Lär vi, att den historiska utvecklingen sålunda korrigerat ett felgrepp, att vi hade orätt då vi bröt med socialdemokratiska partiet, att vi begick ett misstag då vi organiserade ett nytt parti för den proletära klasskampen ? Socialdemokratin har gått framåt, och det revolutionära parti, vars främsta

uppgift var att rycka massorna undan de reformistiska ledarnas inflytande, har gått tillbaka. Var det alltså ingen plats för ett revolutionärt parti i den svenska arbetarklassens kamp, eller fyller socialdemokratiska partiet och dess kilbomska filial trots allt det revolutionära partiets uppgifter i kampen för arbetarklassens intressen?

Mången kommer kanske att anse frågorna onödiga. Att mitt i världskrisens år 1932, efter morden i Ådalen, efter den kamp SKP organiserade i maj 1931, efter alla tusen och en strider, i vilka reformistiska ledare förrått proletariatet — skulle man då behöva ställa dessa frågor? För varje kommunist är svaren givna i samma ögonblick frågorna ställs. Men varför talar då verkligheten ett så obehagligt språk när vi kastar en blick på partiets historia? Säkert har mer än 50.000 arbetare organisatoriskt anslutit sig till partiet under de gångna 15 åren, men 35.000 av dessa har vänt partiet ryggen, gått till socialdemokratin eller blivit passiva. Förklaringen härtill, svaren på de ställda frågorna, nyckeln till den situation i vilken partiet befinner sig i dag, finner vi endast om vi med marxismen-leninismens synglas betraktar partiets teoretiska och praktiska verksamhet under de gångna åren. *Orsaken till vår svaghet gentemot våra motståndare under partiets hela 15-åriga utveckling ligger framför allt däri, att partiet aldrig varit ett homogent, enhetligt, revolutionärt-marxistiskt parti*.

Det är inte för mycket revolutionarism som isolerat oss från massorna, utan för litet. Därvid att bemärka, att revolutionära fraser alltid frodats rikligen, att ”revolutionära” pratmakare ofta gjort sig breda i partiet, men att en verklig revolutionär, fast linje i partiets hela verksamhet, en i ordets verkliga mening bolsjevikisk linje i partiets teori och praktik *ännu icke* blivit vårt partis främsta kännetecken. Vilket en blick på partihistorien skall visa.

Industrialiseringens snabba tempo efter sekelskiftet och därmed följande tillväxt av arbetarklassen, baggböleriet i de norrländska skogarna, som fördrev tiotusentals bönder till Amerika och drev andra tiotusental till lönearbete vid sågverken och i städerna, det i hela landet hastigt växande industriproletariatets nödläge, vilket bland annat återspeglades i fackföreningarnas utveckling och i omfattande strejkstrider, den brantingska reformismens oförmåga att leda arbetarnas kamp — särskilt under den kapitalistiska krisen 1907-08 — kulminerande i storstrejken 1909, reaktionen efter storstrejken, klassjustisens hårda framfart mot arbetarna — allt detta utgör konturer kring det sociala skeendet, ur vilket den revolutionära oppositionen inom den svenska arbetarrörelsen sög sin näring. Den hinkeanska fraseologin var ungefär lika ”revolutionär” då som nu, och kunde därför omöjligen samla massorna. Då startades Stormklockan (1908), Per Albin Hansson och alla ”brantingtrogna” kastades ut från ledningen av Socialdemokratiska ungdomsförbundet, och detta förbund blev därefter den organisation som sammanfattade den visserligen oklara, men proletärt och revolutionärt inställda oppositionen. Världskrigets år, Andra internationalens sönderfallande, Brantings borgfred och allt dylikt, ökade de missnöjdas skara, och ungdomsförbundet blev i verkligheten ett parti, vilket sedan formellt konstituerades som nytt parti, den 13-16 maj 1917. De utomparlamentariska massaktionerna växte i styrka, jäsningen bland arbetarmassorna växte för var dag. Det var alltså utomordentliga objektiva förutsättningar för ett marxistiskt revolutionärt parti att ta upp kampen för den svenska revolutionens sak. Men — *det fanns ingen marxist i Sverige*. En del intellektuella (Höglund, Nerman, Ström, Carleson, Spak) hade väl läst en del av Marx och Engels, som de inte alls eller bara delvis förstått, och som de i varje fall förvanskade. Marxistisk litteratur fanns praktiskt taget inte tillgänglig för de proletärer som endast kunde läsa svenska, och så kom det sig att ingen enda marxist fanns som

kunde ta upp kampen mot den borgerliga tramsteologi som serverades av borgmästare Carl Lindhagen, vilken med Konfutse och Buddha och ”leve republiken” och litet av varje dragit i fält mot Branting och gjort sig till en fana för oppositionen. Marx avsattes utan större ceremonier, och i hans ställe placerades Lindhagen som det nya partiets teoretiska lärofader.

Det var starten. Illa hade det varit förut. Stormklockans devis var inte ”Proletärer i alla länder, förena er”, utan ”Ljus över landet, det är det vi vilja”. Och devisen på det nya partiets fana skrevs av Lindhagen: ”Bröd, frihet och självansvar”. Så det blev allt värre. Lindhagen och hans anhängare proklamerade ”andens frigörelse” i partiet såsom dess särmärke, vilken fras i verkligheten betydde partiets frigörelse från all marxistisk teori. I det partiprogram som antogs vid första kongressen blandade man in några satser om klasskamp, ytterst försiktigt formulerade, och fastställde, att ”huvudorsaken till de lyten, som vidhäftar våra dagars civilisation, är det privatkapitalistiska produktionssättet!” Till och med denna ”civiliserade” formulering var dock för stark för Lindhagen, varför han som koncession begärde och erhöll följande: ”En annan huvudorsak till den härskande civilisationens lyten ligger i bristen på verkligt demokratisk anda i de demokratiska formerna. Maktfilosofin, som genomtränger de härskande klassernas tänkesätt och institutioner, bemäktigar sig även de demokratiska rörelserna.” ”Genom en propaganda, som förbinder idépolitik med dagspolitik” skulle partiet göra massorna ”skickade att genomföra det nya samhället”, vilket kallades ”socialismens och humanismens samhälle”.

De proletära elementen kunde ju dock inte mättas med bara blå skummjölk från Lindhagens andliga mejeri. Någonting måste ju sägas om massornas egen kamp mot kapitalismen, och sålunda formulerades följande verkligt illustrativa sats i programmet:

> Den utomparlamentariska massaktionen är ett nödvändigt komplement i våra dagars klasskamp till den parlamentariska verksamheten, som icke ensam är tillräcklig att föra arbetarklassen till seger.

Kommentarer till anförda satser är knappast erforderliga. Det är ju tillräckligt belysande att den revolutionära rörelsen i Sverige 70 år efter Kommunistiska manifestet och tre månader efter ryska februarirevolutionen upptäckt att det behövdes ett ”komplement” till den parlamentariska verksamheten.

I diskussionen till programmet klarade Lindhagen ut begreppen för de tvehågsna, i det han fastställde:

> Vi måste börja med toleransen och därför är det som de allmänna grundsatserna utformats så som de nu föreligger och så att var och en kan ansluta sig till partiet. (!)

Den som skulle vara partiets ”marxist” och ledare, Z. Höglund, förklarade att ”det går säkert alldeles utmärkt att sammansmälta marxismen med den uppfattning Lindhagen här representerar.” (!) Vad gör oss mera vittne behov?

Så som huvudlinjerna för det nya partiets politik behandlades, så ock i detaljer. Kongressen beslutade antaga någonting som kallades ”demokratiska grundlagar” för partiet, innehållande detaljbestämmelser om litet av varje, om ett slags demokrati mellan himmel och jord, och mest om hur partiet skulle undgå att få någon verklig ledning. Dessa grundlagar var Lindhagens stora insats för att i grund fördärva partiet redan från början. Citat skulle föra oss för långt. Vare det nog sagt att dessa demokratiska

grundlagar kommer att höra till nöjesläsningen för alla som i framtiden vill studera vår partihistoria.

Det var inte för inte man applåderade en deklamatör, som vid partifesten i B-salen deklamerade:

> Det kvinnligt veka i människosinn,
> skall frälsa världen och ringa in
> förbrödringens framtidsrike.

Rättvisligen måste även antecknas att, säkert tack vare vid kongressen närvarande bolsjeviker, ett uttalande i frågan om ryska revolutionen antogs, vari partiet anslöt sig till linjen om ny revolution för störtande av den liberala bourgeoisin och maktens överförande till sovjeterna. Vidare antogs ett manifest till Sveriges arbetare, vari krävdes av Landsorganisationens ledning att den skulle ställa sig i spetsen för en storstrejk, för att bl.a. genomdriva löneförhöjning, åttatimmarsdag och författningsrevision. Manifestet slutade med följande appell till arbetarna:

> Vi uppmanar slutligen arbetarna att, i klart medvetande om ögonblickets allvar och betydelse, lita helt och fullt på sin egen kraft, ihågkommande den nu mer än någonsin levande sanningen, att arbetarklassens befrielse måste vara dess eget verk.

Om LO skulle vägra i vändningen beslutade kongressen att partiet självt skulle ställa sig i spetsen för aktionen. Detta beslutades i kongressens elfte timme. Lindhagen var ej vaksam nog, varför hans trogna kongressmajoritet följde Höglund och därmed dock trots allt medverkade till revolutionärt färgade beslut, som ställde massaktionen på dagordningen och antydde partiets självständiga roll i ledningen av arbetarklassens strider. Däri låg den positiva betydelsen av Socialdemokratiska vänsterpartiets första kongress. Praktiskt ett steg framåt — ideologiskt två steg tillbaka.

II.

Den ”humanism”, pacifism och allsköns annan oklarhet som präglade partiet vid dess första framträdande blev också i fortsättningen, under åtskilliga år, dess främsta kännetecken. De proletära, revolutionära elementen, som krävde att partiet skulle slå in på den revolutionära massaktionens väg, tilltvingade sig en och annan teoretisk och praktisk koncession av de opportunistiska, till en del redan då öppet kontrarevolutionära, intellektuella förgrundsfigurerna. Men Lindhagen var den envisaste av herrarna i ledningen, och hans ande svävade över vattnen. Fullkomligt virriga åskådningar skrevs in i partiets resolutioner och uttalanden för att tillfredsställa denna småborgerliga filosof.

Typisk är härvidlag resolutionen i taktikfrågor vid partiets andra kongress, 1918. I dess första avsnitt märker man hur ryska (och finska) revolutionerna klappar på partiets portar, hur arbetarmassorna i Sverige radikaliseras under krisåren, hur rörelsen bland massorna alltmer sökt sig utomparlamentariska, revolutionära vägar. Hungern bland massorna färgar kongressens beslut. Taktikresolutionen säger därför i sitt första stycke bland annat, att massornas frigörelse ”kan ej vinnas annat än genom en hänsynslös och omutlig klasskamp.” — — — ”I fullt erkännande av den gamla sanningen, att proletariatets frigörelse skall vara dess eget verk, manar partiet proletariatet att rusta sig till att genom generalstrejk och övriga jämsides därmed igångsatta revolutionära massaktioner bereda klassamhällets störtande och avlösning med ett socialistiskt samhälle.”

Sedan kommer Lindhagen i nästa avsnitt:

> Kongressen vill i detta sammanhang betona den uppbyggande nya avdelningen i partiets unga program, nämligen den andliga frigörelsen, pliktuppfyllelsen, toleransen, sanningens allena segrande makt.

När därtill resolutionen betonar, att partiet skall ”begagna de möjligheter som en *socialistiskt* omskapad parlamentarisk verksamhet fortfarande kan erbjuda”, så har ju allan rättfärdighet uppfyllts. Abstrakt propaganda för generalstrejk och ”övriga” mass-aktioner, hoprörd med ”sanningens makt” och en dosis ”tolerans” — det var det mixtum compositum kongressen tillverkade i stället för att ge riktlinjer för massornas revolutionära kamp.

För att få en fullständig bild av den ”andliga frigörelse” de småborgerliga ledarna skapat i partiet kan vi komplettera ovanstående med ett uttalande som i kongressprotokollet ståtar med rubriken: ”Ställningen till syndikalismen”. I all sin kortfattade klarhet lyder detta:

> Då det socialdemokratiska vänsterpartiet som sådant icke tagit ståndpunkt till de skilda riktningarna inom fackföreningsrörelsen kan en person, likgiltigt vilkendera riktning han tillhör, vara medlem i vänsterpartiet, blott han godkänner partiets grundsatser och program.

Då man läser dessa och liknande uttalanden i den tidens partihistoria erinrar man sig osökt den gamla anekdoten om två något lummiga herrar som råkat i dispyt om huruvida det var solen eller månen som för ögonblicket behagade kasta sina strålar över moder jord. Då de inte, trots långvarigt och hetsigt diskuterande, kunde lösa problemet, vände de sig till en tredje nattvandrare och bad honom klara upp saken. Denne var emellertid en försiktig strateg, varför han svarade och sade: Ursäkta mina herrar, jag kan inte säga om det är solen eller månen som skiner, för jag är resande här på platsen.

Så ungefär svarade också det socialdemokratiska vänsterpartiets ledare de proletärmassor som ville ha svar på de frågor utvecklingen ställde dem ansikte mot ansikte med. Och hur skulle de kunna svara annorlunda. Dessa herrar Lindhagen, Höglund, Vennerström och kompani var egentligen endast ”resande på platsen”, de spelade gästroller i den revolutionära rörelsen, gjorde utflykter på klasskampens marker, men sökte sig tämligen fort tillbaka i ”samma båt” som de storordigt avmönstrade ifrån 1917, i den borgarsamhällets skuta de tillsammans med alla andra kapitalismens styrmän nu ävlas att lotsa undan den proletära revolutionens stormar.

Efterkrigskrisens begynnande verkningar i Sverige, de sovjet- ryska massornas tappra kamp mot kontrarevolutionen, den revolutionära kampen i Tyskland kring årsskiftet 1918-19, ungerska revolutionen, resningarna i olika länder, Kommunistiska internationalens bildande, hela den allmänna utvecklingen förde även i Sverige arbetarmassorna åt vänster. De vita arméernas och Nosketruppernas kanoner och kulsprutor tystade ner både Lindhagen och Konfutse bland de revolutionära arbetarna i Sverige. Lindhagen—Vennerström blev alltmer isolerade i partiet, och tredje kongressen i juni 1919 rensade ut både ”sanningens segrande makt” och den ”socialistiska parlamentarismen” ur partiets taktikresolution. Klart utsades att socialdemokratiska vänsterpartiet var ett revolutionärt parti, vilket betraktade de arbetande massornas utomparlamentariska direkta aktioner som vägen till klassamhällets störtande, och att proletariatets diktatur var ett ”nödvändigt genomgångsled till socialism, under vilken först en verklig demokrati är möjlig”. *Kongressen beslutade ansluta partiet till Tredje internationalen*.

Men resolutionen var resultatet av en kompromiss. Avrustningskravet, det vill säga den pacifistiska dimbildningen, bibehölls, och ifråga om våldet i klasskampen uttalades att ”det beror uteslutande på våra motståndare om övergången till socialismen kan komma

att ske utan användande av våld". Detta var Höglunds förbehåll gentemot kommunismens linjer, och "vänstern" på kongressen (representerad av Grimlund!), gav upp sitt krav på att arbetarklassens beväpning skulle utskrivas i taktikresolutionen. Sålunda åstadkoms en samling av de radikalaste grupperna, och Lindhagen—Vennerström fick bita i gräset.

Den brokiga blandningen höll dock ihop ännu ett par år. Partiet gick till Komintern. Men det var högst formellt. Omröstningar om "förbehåll" skulle genomföras, och kvar i partiet stannade sådana figurer som till exempel Fabian Månsson, vilken i offentliga föredrag proklamerade kamp mot "den nya despotin" (bolsjevismen). En rad talare på kongressen var för anslutning till Tredje internationalen med sådana förbehåll, som att "bolsjevismen måste bekämpas för att ett nytt Ryssland skall kunna uppstå". Man släpade in i Komintern sådana som exempelvis Ernst Hage, som förklarade: "Ju större bildningen är bland arbetarna, ju svårare är det att få dem att slåss." Kommunismen passade inte i Sverige, arbetarna var alltför "bildade".

Man proklamerade "humanismens" kamp mot bolsjevismen — och anslöt sig till Komintern! Det kan man väl om något kalla "kommunism med förbehåll". Och Z. Höglund sökte kitta ihop det hela med lugnande förklaringar att partiledningen egentligen inte ville något annat än "gå det minsta motståndets väg". Den epok i partiets utveckling var inledd, under vilken detsamma var kommunistiskt med förbehåll att samtidigt också vara kontrarevolutionärt, den period under vilken partiledningen med Höglund—Ström i spetsen försökte tjäna Gud utan att stöta sig med Satan.

III.

Partiets anslutning till Kommunistiska Internationalen var för den stora massan av medlemmar en ganska självklar sak, och att herrar Lindhagen, Vennerström jämte en del andra "parlamentariker" av samma sort följde med, var dels beroende på trycket underifrån och dels ett uttryck för vederbörande herrars egen desorientering i den förevarande utvecklingen. De upphörde dock aldrig för ett ögonblick att såväl öppet som i det fördolda bekämpa Komintern och den revolutionära riktningen i partiet. När KI:s andra kongress 1920 beslutade uppställa de berömda 21 villkoren för anslutning till Kommunistiska internationalen blev det dock allt omöjligare för herrar centrister att manövrera. De var inringade. Och Z. Höglund måste, fast knorrande, gå in för att likvidera vennerströmmarna, Kominterns öppna fiender, på kongressen 1921.

Kvantitativt presterade denna kongress ett gott stycke arbete. Den utformade partiprogram, teser i fackföreningsfrågan, nya "demokratiska grundlagar", parlamentariskt dagsprogram, partistadgar m.m. I fråga om verkligt politiska meningsbrytningar och politiskt innehåll i kongressarbetet betecknar denna partiets fjärde kongress en toppunkt, och den visar att en bred revolutionär klarningsproces, huru ytterligt ofullgången, dock var förhanden inom partiet. I den vällovliga ivern att rensa ut opportunismen ur partiet slog många över i vänstersekterism, såsom exempelvis i förslagen till kongressen att såsom delkrav i parlamentet föra fram följande förslag: "Expropriering av bankerna, expropriering av jorden" o.s.v. Men i stort sett kunde dessa ultras ej göra sig gällande.

Z. Höglunds stjärna stod i zenit, han ledde kampen mot både höger och vänster, och han var vid denna kongress den tongivande. Vilket i själva verket betydde att den vennerströmska centrismen utbyttes mot den höglundska, vilken senare var mera inslipad och förtäckt och därför lättare att genomföra. Åtskilliga började dock redan nu genomskåda den politik — "kommunism med förbehåll" — Höglund gjort sig till förkämpe för. Hans

förslag att bibehålla det socialdemokratiska partinamnet, med beteckningen kommunistiska partiet inom parentes var en grov manöver för att redan då marschera upp mot Komintern, alltför grov för att han skulle kunna genomtrumfa sin linje. Med överväldigande majoritet gick kongressen på KI:s linje. Uppgörelsen med vennerströmarna formulerades av kongressen sålunda:

> Sedan partiet genom allmän omröstning med för partiet och kongressen bindande karaktär med förkrossande majoritet beslutat att utan reservationer principiellt godkänna de anslutningsvillkor och riktlinjer som Kommunistiska internationalens andra kongress antagit och sedan partiet sålunda ånyo på det mest demokratiska sätt konfirmerat sin 1919 beslutade anslutning till den enda levande arbetarinternationalen och sin solidaritet med dem som över hela världen utan vacklan och utan kompromisser kämpar mot kapitalismen, imperialismen och krigen, för den sociala revolutionen och kommunismen, förklarar kongressen
>
> att den är beredd att taga de genom detta beslut nödvändiga konsekvenserna med avseende å en revidering av partiets program, stadgar och grundlagar i kommunistisk anda
>
> att den kommer att betrakta de av partiets medlemmar, som principiellt förkastar de av Kommunistiska internationalen antagna riktlinjerna, såsom icke tillhörande partiet
>
> att den vägrar de deltagare i kongressen, som röstar emot denna resolution och därmed vägrar internationalen och partiet sin solidaritet, eller som genom att nedlägga sin röst söker undandraga sig att taga ställning, rätten att vidare närvara å kongressen, och betraktar dem som utträdda ur partiet.

Därmed var dörren stängd för kommunismens notoriska motståndare. Partiet nominerades som kommunistiskt parti, sektion av Komintern; den revolutionära riktningens seger var övertygande, kampen för att i anda och sanning skapa ett kommunistiskt parti även i Sverige började på allvar, partiet tog de första stegen på bolsjeviseringens väg. Utan omsvep ställde sig kongressen på den revolutionära plattform som utformats i de 21 villkoren. De utomparlamentariska massaktionerna betraktades inte längre som ”komplement” till verksamheten i det borgerliga parlamentet, utan som ”vägen till klassamhällets störtande och socialismens genomförande”. Punkt 17 i det antagna programmet betonar uttryckligen, ”att det parlamentariska arbetet måste helt underordnas sådana kampmedel, som den revolutionära epoken fordrar; nämligen massaktionerna, för vilka partiet måste sätta in hela sin kraft”.

Det är i dessa massastridens dagar intressant att konstatera hur Z. Höglund, som nu är ekonomidirektör i det främsta kamporganet mot massaarbetarna (Social-Demokraten), 1921 bedömde den fackliga situationen. I de av Höglund föreslagna teserna i fackföreningsfrågan heter det:

> Sveriges högersocialister och de reformistiska fackföreningsledarna sviker i dagens situation på nytt arbetarklassen. Till alla sina tidigare försyndelser lägger de den, att, där de icke lämnar massorna utan all ledning, uppmana dem till underkastelse, till tillmötesgående av lönenedpressningskraven. Fullständigt falskt förklarar de att krisen är snabbt övergående, att den kan övervinnas med ”gemensamma ansträngningar” och ”ömsesidiga uppoffringar.” Arbetarna skall hjälpa till att återupprätta den samhällsordning, som skapat världskrigets helvete och alla dess följder.
>
> Vi frågar Sveriges arbetarklass vad detta är annat än det solklaraste förräderi mot dess egna intresssen? — — Alla vakna arbetare måste se att de reformistiska ledarna i alla länder så förborgerligats och byråkratiserats, att de nu i verkligheten är arbetsköparnas hjälpare i stället för arbetarnas, de måste se att de reformistiska ledarna under påstående att de predikar ”sanningen om läget” med all makt söker ”lugna arbetarna” och förhindra deras aktioner.

Detta kunde inte vara bättre sagt om det var skrivet i dagens situation, och det bevisar hur partiet vid denna tid faktiskt strävade framåt på rätt väg.

Även i fråga om ställningen till syndikalismen sökte kongressen klara begreppen. Om de syndikalistiska ledarna sades det, att ”de försöker med oklara fraser om 'frihet' att skyla sin reformism och sin småborgerliga rädsla för den stora kampen”.

Det skulle vara ett fel att förringa betydelsen av den vändning som fjärde kongressen grundlade i sina olika beslut. Efter-krigskrisens inverkan på tänkesättet bland de radikaliserade arbetarna fick sitt tydliga uttryck. Klart utskrevs att den proletära diktaturen var en nödvändig övergångsform från kapitalism till socialism, att allt tal om samverkan mellan klasserna var kontrarevolutionär dimbildning och att endast den proletära revolutionen kunde lösa proletariatets livsfrågor. Den vennerströmska ”centrismen” kastades ut genom dörren — men den höglundska opportunismen smugglades in genom fönstret. Man behöver inte dra ut enstaka formuleringar i de programmatiska resolutionerna — till exempel i frågan om våldet i klasskampen, där opportunismen tydligt sticker fram, trots talet om ”arbetarklassens beväpning” — för att få belägg för den ”dubbla bokföring” som är en av opportunisternas speciella färdigheter. Det är nog att hänvisa till uttalandet om det parlamentariska arbetet för att visa hur krokigt den politiska linjen drogs upp. Däri fastställdes som partiets dagskrav bl.a.: republik, avrustning, rusdrycksförbud, samvetsfrihet (!), kooperationens främjande m.m. dylikt — en dålig avskrift av socialdemokratins parlamentariska reformprogram.

Det talades mycket om ”enhetlighet” efter vennerströmmarnas avmarsch, men Höglunds alla ”förbehåll” skapade redan från början en kännbar opposition, särskilt från ungdomsförbundets folk, med vilka partiledningen under kongressen utkämpade ett flertal skärmytslingar. Den höglundska ledningen var dödsmärkt i samma ögonblick Vennerström—Lindhagen kastades ut, därför att i samma ögonblick övertog denna ledning också de utkastades roll, att skydda och odla den principlösa opportunismen i partiet.

Och partiets utveckling under de närmast följande åren ger goda lärdomar om hur ödesdigert det är att halta på båda benen, att med läpparna bekänna kommunismen, men i praktiken bekämpa densamma. Partiet stagnerade. Kongressen 1923 bjöd huvudsakligen på tomt käbbel. Huvuddrabbningen mellan ledningen och oppositionen stod om frågan huruvida det skulle vara 5 eller 9 ledamöter i arbetsutskottet. De höglundska reservationerna mot ”den överdrivna centralismen i Exekutivkommittén” var ju tillräckliga varningssignaler, men oppositionen förmådde inte avslöja ledningens opportunism klart nog för att kunna mobilisera kongressen mot Höglund.

Kongressen åtskildes med oförrättat ärende. Partiet gick bakåt. Den tyska revolutionens nederlag på hösten 1923 spred panik. Tranmael och andra gick. Z. Höglund famlade hit och dit för att hitta ”den rätta sidan”, och 1924 var han färdig. Fraktions-striderna rasade allt häftigare, och slutligen sprack det hela. Höglund avtågade med några tusen medlemmar. Sprängningen nummer två var ett faktum.

Nu var det slut med ”förbehållen” och nu gällde det för den nya partiledningen att visa hur grundligt partiet rensats från opportunismen. På kongressen 1924, den sjätte partikongressen, hölls glödande tal för leninismen och för obrottslig sammanhållning med Komintern. Kongressen uttalade: ”*Anslutningen till Kommunistiska internationalen skall utvecklas till ett verkligt sammanväxande med världspartiet. Under KI:s ledning och med*

leninismens vapen skall partiet hållas rent från all opportunism. Partiorganisationerna skall uppbyggas på grundval av driftscellerna."

Frågan om skapande av ideologisk klarhet ägnades stor uppmärksamhet, och kongressen fastställde kategoriskt: "*Alla partimedlemmar måste vara genomträngda av marxismen-leninismens idéer.*"

I teorin var alltså allting gott och väl. Men praktiken! Z. Höglund hade kastats ut, och i hans ställe placerades höglundaren Karl Kilbom. Utan att förfalla till sådana felbedömningar, som att partiets utveckling skulle helt berott på ledarnas politik, måste det dock vara bristerna i ledningen som direkt orsakat många av de brister som kännetecknat partiet under de gångna åren. Och den kilbomska partiledningen motsvarade på intet sätt de ovan citerade teserna. Kongressen visade också samma oklarhet som vidlått partiets tidigare i fråga om utformningar av de praktiska kampuppgifterna. Bolsjeviseringen av partiet var huvudtemat, men i fråga om kampen mot kapitalets hungeroffensiv vände sig kongressen till — den dåvarande socialdemokratiska regeringen! Så här heter det i kongressens manifest:

> Regeringen måste med statens hela makt slå ned de nya arbetsköparattackerna mot arbetarklassen och förhjälpa denna till en löneförhöjning av minst 30 procent av nu gällande löner.

Samma naivistiska uppfattning om vad arbetarna kan vänta av en socialdemokratisk regering i ett imperialistiskt land kommer till uttrycket i kravet: "De svenska kapitalisterna förhindras att för internationella storkapitalistiska syften föra folkets sparade pengar ut ur landet i de internationella storfinansiärernas fickor."

Småborgerligt-socialdemokratiska illusioner hos massorna måste givetvis bli resultatet av sådana proklamationer. Och den praktiska politik partiet genomförde under den kilbomska ledningen var i mycket ringa grad anpassad till tesen att partiet skulle "hållas rent från all opportunism", men i så mycket högre grad till tesen att "tvinga ledarna", de socialdemokratiska förrädarna, att genomföra arbetarklassens krav.

Den första förutsättningen för att partiet skulle bolsjeviseras, den nämligen, att ställa in partiet på att *självständigt leda arbetarklassens kamp mot utsugning och förtryck*, denna första förutsättning anammades aldrig av den kilbomska ledningen. Därför blev partiets framträdande i allmänhet enbart propagandistiskt. Dess politiska näring utgjordes främst av kritiken mot de socialdemokratiska ledarna, och i den mån positioner erövrades i fackorganisationer, kommunala institutioner etc., slog man ofta över från abstrakt propagandistisk till konkret reformistisk politik.

Kilbom väntade skärpt kapitalistisk kris 1925-26. Men det blev relativ stabilisering och kapitalistiskt uppsving under de närmast följande åren. Detta "under" förbluffade vederbörande i partiledningen, man började tro på en ny "guldålder", förlorade fullständigt den proletära revolutionens perspektiv och försökte utforma ett slags "kommunism" i partiet som skulle passa till uppfattningen om kapitalismens varaktiga "tillfrisknande". Pacifism och all slags opportunism i praktiken frodades, och partiet fördes in på en väg som ofelbart måste leda till socialdemokratisk urartning.

De gångna årens stridigheter hade försvagat partiet oerhört. Organisatoriskt var det en ständig marsch bakåt. Partitidningar nedlades, organisationer avsomnade, medlemsfluktuationen var ödeläggande i nästan alla partikommuner och partiets samlade medlemsantal var inte mer än 7-8.000 vid den s.k. höglundssprängningen 1924. Den kilbomska ledningen gick kraftigt in för att öka antalet medlemmar och organisationer, för att "för-

ankra partiet bland massorna". Ledningen bortsåg dock därmed från att det parti som skulle byggas upp inte bara skulle vara ett politiskt parti, utan att det därtill skulle vara *kommunistiskt*. Organisationspolitiken blev därför i hög grad opportunistisk, och ju mer partiet växte desto mer urvattnades det.

1927 års kongress blev ett markant uttryck för opportunismens styrka i partiet och den totala bristen på bolsjevikisk självkritik. En lång resolution om partiverksamheten uttrycker "tillfredsställelse", "glädje" och "stolthet" över den utomordentliga partiledningens utomordentliga arbete. I hela partihistorien finns inget dokument vilket i sådan grad som denna resolution uttrycker en strålande småborgerlig självgodhet. Kongressens politiska huvudparoll var högst abstrakt: Arbetarfront mot borgarfront, och i fackföreningsfrågan famlade man sig fram med parollerna: Facklig enhet, hundraprocentiga fackföreningar.

Resultatet av sådan oklarhet måste bli tvåfaldigt. Dels en ytterligare tillväxt av de opportunistiska elementen i partiet och dels uppkomsten av en ny, revolutionär opposition. Och så upprepas historien. Den revolutionära oppositionen sökte omsätta 1924 års teser i praktiken, den försökte "under KI:s ledning och med leninismens vapen" att rensa partiet "från all opportunism". Kominterns ledning gick allvarligt in för att hjälpa partiet tillrätta med problemen, att föra detsamma framåt på bolsjeviseringens väg. Men förgäves. Höglundiaden upprepades, visserligen under andra former, men med förbluffande likartade politiska "linjer" från renegaternas sida. Partisprängningen numro tre fullbordades den 9 oktober 1929.

Med denna översikt över partiutvecklingen, kronologiskt bunden till partikongresserna och ytterst knapphändig (då man ju inte kan skriva partiets historia i en tidskriftsartikel), har jag avsett att ur partihistorien dra ut några av de väsentliga orsakerna till det förhållande som berördes i artikelns början, nämligen att partiet efter 15 års verksamhet står betydligt svagare, till det yttre och organisatoriskt sett, än det var under de första åren.

Och vilka är de väsentliga orsakerna härtill? Framförallt oklarheten och motsägelserna i partiets politiska riktlinjer och, i konsekvens därmed, partiets praktik. Hela partiverksamheten har präglats av denna blandning av riktiga och oriktiga åskådningar, riktiga och oriktiga analyser, riktiga och oriktiga värderingar av verksamheten, riktiga och oriktiga politiska linjer. Och detta i sin tur har givetvis varit en återspegling av den mer och mindre grumliga ideologi som kännetecknat samtliga medlemmar i detta parti, vilket i viss mån är att hänföra till den relativt svaga utvecklingen av klasskampen i Sverige. I allt detta ligger orsakerna till de sprängningar partiet genomgått under de gångna 15 åren.

Har då partiet i verkligheten gått tillbaka, eller har det gått framåt? *Partiet har trots allt gått framåt*. Det har genom alla vanskligheter bevarat sin revolutionära själ, sina proletärt-revolutionära kärntrupper, vilka i partiets yttre och inre kamp skolat sig själva, i allt högre grad tillägnat sig marxismen-leninismens andliga vapen och fört partiet framåt och uppåt på revolutionens väg.

Vad bevisar att partiet efter sprängningen 1929 trots allt blivit ett bättre kommunistiskt parti än förut, att det inte gått baklänges utan framåt? *Beviset ligger framförallt däri, att partiet under denna tid gått från ord till handling.* Under alla de gångna åren har partiet talat om att leda arbetarklassens kamp mot kapitalismen, men oftast nöjt sig med att svansa efter reformisterna och socialdemokratin, kritisera och opponera och inför de stora massorna framträda som "vänsteropposition inom arbetarrörelsen". Nu har partiet änt-

ligen börjat genomföra en vändning som skulle varit det väsentliga i själva partibildandet för 15 år sedan, den nämligen, att i praktiken frånkänna socialdemokratin ledarskapet för massorna och självt gå in för att utlösa och leda de proletära klasstriderna mot bourgeoisin. (Ådalen, Svartvik, Ulf-vik, Kramfors, Pajala, Alby, massa- och hamnarbetarstriderna detta år, kampen för de arbetslösa.) Den kongress 1917 där partiet bildades uppfordrade de svenska arbetarna till kamp mot kapitalets offensiv och förklarade, att ”om” de socialdemokratiska och reformistiska ledarna ej ställde sig i spetsen och tog ledningen av denna kamp, skulle det nya partiet självt taga ledningen. Naturligtvis svek de socialdemokratiska ledarna. Och de har svikit i alla de 15 år som gått sedan dess. De ”leder” aldrig någon proletär kamp annat än för att förråda den. Deras kamp under alla dessa år har varit en kamp *mot* arbetarna, *för* kapitalismen. Men det parti som storordigt lovade att taga ledningen av massornas kamp gick aldrig allvarligen över från ord till handling. Vissa ansatser gjordes visserligen (enhetsrörelsen, kampen mot AK och för de arbetslösa, pappersstriden 1928 m.fl.) men dessa ansatser fullföljdes ej, utvecklades ej till verklig kamp mot socialdemokratin och den fackliga byråkratin om *ledningen av den proletära klasskampen*. Och när de revolutionära, kommunistiska elementen i partiet pressade ledarna och krävde kursändring så rusade dessa över till den socialdemokratiska ledarjunta mot vilken de skulle föra ”kamp på liv och död”. Där är de nu hela högen, vennerströmare, höglundare, kilbomare (de senare reellt, fast ej formellt). När dessa herrar tagit det avgörande steget, från den revolutionära fronten till den kontrarevolutionära, har de sedan bara haft ett tuppfjät till Ivar Kreuger. Att de alla blivit mutkolvar är bara ett uttryck för förräderiets obönhörliga logik. (Varför skulle inte herrar Kilbom, Flyg och Z. Höglund hämta kontant understöd av Kreuger?)

Tyvärr har vid varje partisprängning åtskilliga tusental proletära medlemmar lämnat partiet. Varje nödvändig operation har kostat blod, bildligt talat, och särskilt 1929 var blodförlusten katastrofal, vilket i hög grad berodde på operatörernas oskicklighet. Men trots detta har de huvudlinjer som följts varit riktiga. Utan den kamp mot opportunism och småborgerlighet som förts under de gångna åren och som i olika etapper medfört sprängningar och avsplittringar, skulle vi i dag som är icke ha ett kommunistiskt parti som med allvar går in för att leda arbetarmassornas kamp för en revolutionär utväg ur krisen.

Partiet börjar nu i tämligen snabbt tempo återvinna det förtroende från massorna, som särskilt 1929 fick en så svår knäck. *Och detta uteslutande på grund av sin kamp för arbetarmassornas intressen.* Vi har i det närmaste återvunnit den numerära styrka partiet hade före senaste sprängningen, och det är en helt annan kampvilja som besjälar partiets led nu än då. Motståndarna börjar räkna med oss. Klassdomarna haglar över partiets aktiva kämpar, socialdemokratins ledare för en frenetisk kamp mot ”den betydelselösa klicken”, de fackliga påvarna presterar för sådana herrar otroliga kraftyttringar för att kasta ut kommunisterna ur fackföreningarna — men ändå växer oppositionen, och partiet mobiliserar allt bredare massor i kampen mot kapitalismen. Detta visar att vi lärt av partiutvecklingen under 15 år, att vi är på rätt väg. Men ännu är det dock bristerna och svagheterna som dominerar då vi ser på partiverksamheten i dess helhet. Det fattas ännu mycket för att vi skall kunna säga att partiet är ett enhetligt leninistiskt parti. Stora fel, ofta av rent socialdemokratisk karaktär, framträder överallt i partiets praktik, *även i partiets ledning*, och den främsta lärdomen vi har att dra av en återblick på partihistorien är, att kampen för att övervinna de socialdemokratiska traditionerna måste fortsätta med all energi och utan hänsyn till person. Med den bolsjevikiska självkritikens metoder, i den

dagliga kampens hårda skola, måste vi *förbättra partiets kvalitet*, framförallt höja dess ideologiska nivå och kampduglighet, och därmed förebygga sådana partisprängningar vi hittills genomgått. I fast och obrottslig kampgemenskap med Kommunistiska internationalen, med det revolutionära världsproletariatet, skall det lyckas oss att bygga det kampparti som skall leda det svenska proletariatets revolution till seger.

(Ur *Kommunistisk Tidskrift*, 1932)

Lästips om SKP/VPK/V:s historia

Zenit om SKP/VPK – Artikelsamling

Vänsterpartiet 100 år – en artikelsamling.

Aron Etzler (red): Utan heder (artikelsamling)